

A győri Apor Vilmos Katolikus Iskolaközpont

1993. szeptember 1-jén egy új oktatási intézmény kezdte meg működését Győrött: az Apor Vilmos Római Katolikus Iskolaközpont. Szellemi irányítását a Mária Iskolatestvérek (Maristák) végzik.

„1816-ban Marcelin Champagnat, La Valla település plébánosa és káplánja szomorúan állapította meg, hogy az egyház-község fiataljai körében megvetette lábát a hitetlenség. Találkozott olyan 10–12 éves gyermekekkel is, akik azt sem tudták, miért vannak a világon, Istenről pedig semmilyen ismereteik sem voltak. Ezért elhatározta, hogy rendet alapít, mégpedig tanítói rendet, hogy ezeket az elhanyagolt falusi kisgyermeket neves erényekre és elemi ismeretekre oktathassa, nevelhesse. Terve végrehajtásához kérte a Gondviselés segítségét.” – Laurent testvér emlékezése Marcelin Champagnatról, a Marista rend megalapítójáról szól, akit röviddel az említett esemény előtt szenteltek pappá Lyonban. Még szeminarista társaival együtt tervezte el és fogadta meg a Szűzanyának, hogy létrehozza a Mária-rendet. A terv kezdeményezője egyik társa, Claude Courveille volt, aki puy-i zárándokútja során egy jelenés alkalmával visszanyerte látását, és azt az utasítást kapta a Szűzanyától, hogy hozzon létre egy közösséget, mely a Mária-rend nevet viselje és hármasság célja legyen: a missziók, az oktatás és a katekizmus tanítása. A fogadalomhoz egyedül Marcelin kötötte magát, és alig hat hónappal azután, hogy megkezdte papi hivatásának gyakorlását, két vallásos fiatalemberrel, első tanítványaival 1817-ben megalapította a Marista Testvérek Rendjét. A következő évben már iskolát nyitottak a testvérek, akiknek időközben száma is gyarapodott. 1824-ben új rendházat építettek, a „Miasszonyunk Hermitage”-t, melyet 1825. Nagybaldogasszony napján szenteltek fel. Néhány év elteltével, 1833-ban nyolcvankét testvér és tíz újonc már több mint kétezer

gyermeket oktatott. Három évvel később, 1836-ban Róma engedélyezte a Közösség működését. Ugyanebben az évben elindult az első misszió Óceániába. 1840-ben, Marcelin Champagnat atya halálának évében háromszáznál több testvér tanított negyvennyolc iskolában mintegy hétezer kisgyermeket. A Champagnat atya szellemében való oktatás terjedése és a rend gyarapodása ma is folyamatban van. Az iskolatestvérek száma napjainkban meghaladja a hétezeret. Hetvenöt országban tevékenykednek több mint ötszáz ezer gyermeket nevelve-oktatva.

Champagnat atya Mária nevét adta a rendnek, hogy az ő szellemében éljenek és munkálkodjanak tagjai. Champagnat küldetése Jézus Krisztus megismertetése és megszerettetése, rendalapításának célja a hátrányos helyzetben lévő gyerekek és fiatalok keresztény nevelésben való részesítése volt. Marcelin atya egy, a rendtársai által lejegyzett és sokat emlegetett gondolata így hangzik: „Amint meglátok egy kisgyermeket, az a vágyam támad, hogy megtanítsam neki a katekizmust, és elmondjam, mennyire szereti őt Jézus.” A rendalapító követői az „iskolatestvér” hivatást elkötelezettségnek tekintik Krisztus és az emberiség, különösen a fiatalok nagy közösségének érdek nélküli szolgálatára. Céljuk: „Követni Krisztust és Máriát az Atya és az emberek iránti szeretetben.” A legfontosabb erények, melyeket életével és hitvallásával Champagnat atya közvetített a testvéreknek, röviden a következők:

– „a mi urunk, Jézus Krisztus iránti szeretet és a Mennyei Atyába vetett határtalan bizalom;

– a Szűzanya iránti meghitt és mély vonzalom;

- az egyszerűség, a tiszta és hiteles élet, valamint a munka tisztelete;
- az embertársaink iránti figyelmesség és a szegények megsegítése;
- a keresztyén öröm, a hitben való szilárd állhatatosság és a példamutatás;
- hivatásunk és a gyermekek iránti kifogyhatatlan szeretet.”

A Mária Rend jelképéül három szál ibolyát választottak, mert úgy gondolták, hogy Marcellin hitvallásának három legfontosabb elemét testesítik meg: az egyszerűséget, az alázatosságot és a szerénységet. Összegezésként álljon itt néhány gondolat a tanításról Champagnat atya szavai-val: „Egy iskolában a szegény gyerekek annyit jelentenek, mint a beteg a háznál: ok az áldásra és a bizakodásra. Tanítványaidnak elsősorban édesapja légy, csak azután tanítója; és ők tisztelni fognak, hallgatnak szavadra. Az eredményes nevelés legalapvetőbb feltétele: szeresd a gyermekeket! A jó kertész először irt, aztán vet, majd öntöz. Testvéreim! Ti is így tegyetek! Gyengéd figyelmességgel és bölcs tanácsokkal irtsátok ki a gyermekekből a fogyatékosságokat, a rossz tulajdonságokat! Mondjátok meg a gyermekeknek, hogy a Szűzanya nagyon szereti őket! Mert a mi iskolánk tanulóinak ő az Édesanyja. Az a testvér, aki megtanítja a gyermekeket minden szépre, jóra, csak félmunkát végez. Ha eleget kíván tenni hivatásának, szüntelenül imádkoznia is kell tanítványaiért. A legfontosabb dolgokat: mutassatok példát a gyermekeknek és a híveknek! Legyetek mindenki számára az egyszerűség és az erény mintaképei!”

1909-ben a Misszió Rendet alapított Magyarországon (Orsován), s három év múlva a szeminaristák huszonketten voltak. 1923-ban árvaházat nyitottak Kispes-ten, öt évvel később megkezdte működését a Champagnat Iskola Budapesten. Később kollégiummal is bővítették iskolájukat, mely 1942-ben menedéket nyújtott a Németországból érkező francia állampolgárok és a zsidó üldözöttek számára. A testvéreket bebörtönözték. A marista testvérek a következő évben szabadulhattak, de közben a magyarországi rendet alapító

konstantinápolyi misszió beszüntette működését. 1949-ben bezárták a budapesti iskolát, 1950-ben pedig a testvéreket Magyarország elhagyására kényszerítették. Csak öt évvel ezelőtt, 1990-ben tértek ide vissza ismét, s Győrben rendezkedtek be.

1987-ben épült fel a huszonkétezer fős győri lakónegyed, Marcalváros temploma, a Szentlélek Plébátiatemplom. Már ebben az évben felmerült egy új katolikus iskola-központ létrehozásának terve is. Akkor még kevésbé zökkenőmentesnek ígérték a megvalósítást. Mivel a város tervei közt is szerepelt iskolaépítés, a két elképzelés találkozott, s 1989-ben megindultak a tárgyalások a közreműködésről. 1990-ben az egyházközség létrehozta az Apó Vilmos Római Katolikus Iskola Alapítványt, mely vállalta az építkezés megszervezését és lebonyolítását. A Győr Egyházmegyei Hatóság, a Szentlélek Plébánia és az akkori városi tanács tervpályázatot írt ki, melyet a Dimenzió Tervező Kft. nyert meg. Az iskola felépítését és anyagi forrásainak előteremtését az Alapítvány vállalta Benkovich Ferenc vezetésével. Ferenc atya, a Szentlélek Templom plébánosa a megvalósítás fáradhatatlan és nélkülözhetetlen motorja volt. Ő találta ki az egyházi iskola ötletét, és ő tartotta a kapcsolatot a franciaországi Mária Iskolatestvérek Rendjével. Az építkezést nagymértékben támogatta Győr önkormányzata a telek és a szükséges közművek biztosításával és tizenhat tanterem építési költségének fedezésével (a korábbi tervek szerint a területre egy tizenhat tantermes állami iskola épült volna). A költségek jelentős részét adták az egyházközség, valamint a bel- és külföldi szervezetek, illetve magánszemélyek adományai, felajánlásai, önkéntes munkái. Az iskola gyorsan, másfél év alatt épült fel.

1993 szeptemberében az első hat osztályban 682 diákkal megkezdődött az oktatás. Az iskola működtetői elgondolásai szerint 6+6-os iskolát szeretnének, mely az elemi szinttől a gimnázium lezárásáig, az érettségiig kíséri végig a gyerekeket. A teljes létszámot fokozatosan, felmenő rendszerben fogják elérni. Ebben a tanévben

már van elsős gimnazista évfolyamuk. Az iskola kiemelt céljai: a keresztény szellemű nevelés; idegen nyelvek (német, angol, francia, spanyol, olasz) oktatása; kulturális cserekapcsolatok kiépítése; számítástechnika, informatika tanítása. Hittanórákat az egész tanulói idő alatt látogatnak a gyerekek. Az első elemi osztályban kezdik elsajátítani az első választott idegen nyelvet, ezt az ötödik osztálytól követi a második. Az informatikaoktatás harmadik osztálytól folyik. Délután kisebb szakcsoportokban a fakultatív programok zajlanak. Közös szabadfoglalkozásokat (pl. sport, kirándulás) többnyire pénteken és szombaton tartanak (Szivárvány-foglalkozások).

Az iskolában hat szerzetes munkálkodik, közülük hárman tanítanak. Mivel az iskolatestvérek különféle országokból érkeztek, lehetővé válik, hogy anyanyelvi szinten oktassanak idegen nyelvet. A nyelvtanításon kívül hittanra is oktatják a gyerekeket. Az oktatásba olyan civil tanítókat és tanárokat is bevonnak, akik magukénak vallják az iskola céljait, szellemiségét. Felvételük pályázati rendszerrel történik. A diákokat felvételi beszélgetés során választják ki. A keresztység nem feltétel. Az iskolába járók 80%-a lakótelepi, a többiek a közeli helységekből járnak be (az épület könnyen megközelíthető). A kollégiumban jelenleg tanítóképző főiskolások laknak, de amint felnő az első generáció, az iskola tanulói birtokolhatják a helyeket.

Az oktatás imádsággal kezdődik és zárul. Minden reggel, tanítás előtt fakultatív szentmise van, amelyen a korai kezdés ellenére szép számmal jelennek meg kisdíákok is. A szertartások, csakúgy mint a hittanórák, melyekből mindenkinek hetente kettő van, a kápolnában tartatnak. Ünnepeken is itt gyűlik össze az iskola. Az ünnepek előkészítése, átgondolása nemcsak a hittan, hanem más órák feladata is. Minden terület más-más adalékkal szolgál és készíti fel a diákokat az ünnepen túl a keresztény életre.

A rajzórák száma hetente kettő. Beletartozik a művészettörténet is, amely a gimnázium harmadik és negyedik osztályában kizárólagossá válik. Az oktatás általános

vonalához a keresztény művészet alapsabb megismertetése kapcsolódik. A gyerekeket bevezetik a keresztény szimbolikába is, bibliai tárgyú jelenetek képi ábrázolásának megoldásán dolgoznak. Példa erre, hogy egy-egy szimbólumot (pl. az evangélisták szimbólumait) kiválasztva azt először lemásolják, majd annak színes, festői megjelenítését oldják meg, esetleg más anyagba ültetik azt át, kevésbé kötött témánál az említett lépések után az addigaknál absztraktabb ábrázolást kísérelnek meg. A tanárnő különböző audiovizuális segédeszközöket is segítségül hív az oktatáshoz, városi kiállítások látogatását tervezi-szervezi. Az Apor-ünnepség kapcsán a gyerekeknek módjukban állt az épületen belüli kiállítás szemlélésére. Tavaly a húsvéti ünnepkörben maguk is létrehoztak a rajztanár vezetésével egy kiállítást, azaz ennél többet: a passió sokrétű megközelítésére vállalkoztak. Különböző grafikai megoldásokkal ábrázolták Jézus szenvedésének állomásait misztériumok formájában, s el is játszották azokat, amikor a jelmezeket, díszleteket és az egész látványtervet is elkészítették. Az összefüggések, a tantárgyak közötti kapcsolódások, az oktatás folyamatossága (egy-egy diák életútjának 6–18 éves korig való végigkövetése) fontos szerepet játszik az egységes és nyitott, keresztény szellemű iskola működésében.

A gyerekek rajztanárnőjük segítségével jórészt maguk alakítják környezetüket. Osztálytermeiket rajzaikkal, festményeikkel, montázsokkal s egyéb módokon elkészített sajátkezü alkotásaikkal díszítik. Az iskola emblémáját, mely nyakkendőjükre került, közösen tervezték meg a gyerekek. Ünnepnapokon, fontosabb alkalmakkor ezt viseli az iskola minden tanulója és tanára. A tanulóknak ez az egyetlen sajátos ruhadarabja van, egyébként korukbeliéhez hasonlóan öltözködnek. Az iskola épülete, amelyben a gyerekek és tanárok láthatóan örömmel mozognak, kitüntetett figyelmet érdemel.

Az épület a Dimenzió Tervező Kft. tagja, *Czigány Tamás* tervei alapján, építésztársai segítségével készült. Ezzel a munká-

jával 1994-ben elnyerte a „Pro Architectura” díjat. Az iskola Győr utolsó paneles lakótelepének szélén helyezkedik el. A korábbi elképzelések szerint az iskola körüli beépítés, a lakótelep folytatása lett volna, az azokhoz hasonló jórészt tízszintes panelházakkal. „Természetesen azt már érezni, tudni lehetett, hogy ez nem fog megvalósulni ilyen formában, így ez az épület valaminek a vége és a kezdete is egyben. Ebben a bizonytalan pillanatban és helyen kellett elhelyezni egy újonnan – hosszú idő óta először – épülő egyházi iskolát.” (Ahogy az imént tettem, a továbbiakban is az építész szavait, valamint mű leírásának részleteit idézem majd. Czigány Tamás a feladat kapcsán felmerülő kérdéseket (pl. „Mitől lesz egy épület iskola?” „Mitől lesz egy iskola keresztény iskola és az épülete egy keresztény iskola épülete?” „Hogyan kell ennek az épületnek a lakótelepen megjelennie, viselkednie?”...) tézisekkel és tervezési célkitűzésekkel próbálta megválaszolni. Néhány fontosabb tézis: „A lakótelep nem város, mert nincs múltja. Nem azért, mert újonnan épült, hanem mert nincs benne a múlt megértése és tudása, és ezen megértés és tudás által való meghaladása, sőt ideológiailag a múlt tagadására épül... Az iskola épülete térrendszerével *teret ad* a benne folyó tanításnak. Az oktatás minőségét, szellemiségét elsősorban a benne tanítók határozzák meg. Az épületnek *szolgálnia* kell (kiemelések tőlem – N. J.). Jól szolgálni csak úgy lehet, ha tudjuk, megértjük: mi az, amit szolgálni akarunk. Az épület használója ellen is fordulhat. Az ún. korszerű tömbösített, racionalizált és funkcionális kapcsolatokra optimalizált iskolák »működni« általában tudnak, de ez kevés.” A tervező célja egy olyan épületgyüttes létrehozása volt, amely belső törvényszerűségei szerint építhetik; anélkül, hogy zárt rendszert alkotna, befelé fordul, nem akar hasonulni környezetéhez, de elfogadja azt és a megfelelő pontokon csatlakozik hozzá. Olyan térrendszert kívánt megalkotni, amely a gyerekek életkori igényeit (6–18 éves) is figyelembe veszi, ennél fogva differenciált és sokoldalú oktatásra alkalmas.

„A célkitűzések megvalósítására az építők a VÁR-VÁROS analógiát találták megfelelőnek: „védelem, belső világ, nyitottság; épületek, utcák, terek; városias részek, falusias részek, zöld.” „Egy ilyen analógiára szervezett elrendezés természetesen a szokásosnál több közlekedőfelületet igényel. Ezek a közlekedők azonban nem a funkcionális értelemben vett és szükséges rosszként minimalizálandó közlekedők (mint ahogy az »igazi« utcák, terek sem azok), hanem a differenciált térstruktúra szerves és fontos elemei, a kommunikáció terei. Az épületekben folyó tevékenységek nem korlátozhatók zárt dobozterekbe.” A megadott tervlapon szereplő merev zöldsáv-intézménysáv váltakozásból való kilépéssel a zöldterület és az épületek egymáshoz és a tágabb környezethez való értelmes kapcsolódását célozták.

„Az épületgyüttes fő szervezője egy fedett utca, melynek tengelye a lakótelep derékszögű rendszeréhez képest ki van mozdítva. Fókusz a aula és a vele összenyitható kápolna. A két egység összesen körülbelül ezerkétszáz fő befogadására alkalmas misézőhelyet is biztosít. Az említett épületrészeket a könyvtár, a szaktantermek és az étterem fogja közre. A főtengetyől nyugatra falusias „tanulóváros” területen a nyolc-tíz évesek földszintes tanteremépületeivel. Ezekhez saját kis udvarok is tartoznak. „Fontosnak tartottuk a kisebb gyerekek »földközelségét«, közvetlen kapcsolatát a zöldterülettel, továbbá a termek minél jobb, másodlagos bevilágítással is segített természetes megvilágítását.” A keleti oldalon a tíz-tizennyolc évesek oktatási szárnya húzódik, mely a visszaforduló és az aula másik szárához csatlakozó kollégiummal és gazdasági épület-szárnnyal kettős udvart, teret fog közre. Ez a két tér a fedett aula terével „hármashierarchikus térsort” eredményez. Az egyik kertudvar, mely szerzetesi garzonokkal, csoporttermekkel, valamint laboratóriumokkal van keretezve, „egy kolostorudvar belső világát idézi, a csend, a nyugalom részére kíván teret adni”. A másik több célt is szolgál: elsősorban szünetudvar, de rendezvénynek, szabadtéri misék tartására

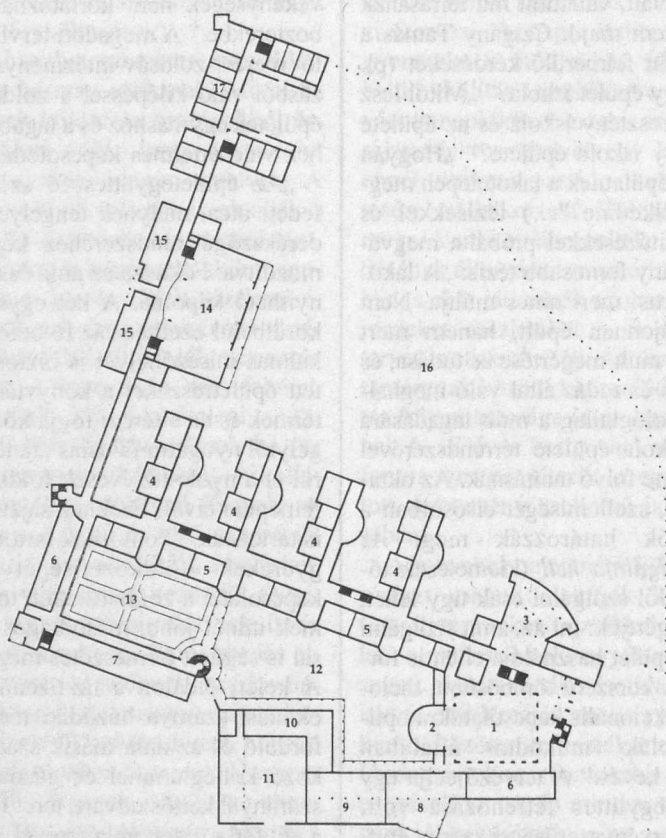
is alkalmas zártsága miatt. Az udvar külső bejárattal is rendelkezik. Mindegyik tervudvar zárt és fedett-nyitott folyosókon kerengőszerűen egyaránt körbejárható. Így az iskola különböző részei eltérő útvonalakon közelíthetők meg. A sportudvar az épület nyugati oldalán található a folyosón megközelíthető tornateremmel és öltözőkkel együtt. Ezt követi a száz fős kollégiumi szárny. A sportudvarra tervezik egy uszoda megépítését is.

Az épületegyüttes keleti és déli oldalát az épületek határolják le, a zöldterület olda-

lán kerítés húzódik, mely hajlított vonalával nemcsak lehatárol, hanem a zöldfelületnek a közparkhoz való kapcsolódását is segíti. Az épület felépítésekor elsősorban természetes és tartós anyagokat alkalmaztak.

Az Apor Gimnázium az első újonnan épített egyházi iskola Magyarországon a rendszerváltás óta. E dolgozat csupán annak keletkezéséről, koncepciójáról és az első, kezdeti tapasztalatokról adhatott rövid áttekintést; eredményességének felmérése még a jövő földadata.

Néma Júlia

Alaprajz (M = 1:000)

1 Aula	7 Szerzetesi garzonok	13 „Kerengőudvar”
2 Kápolna	8 Étterem	14 Tornaterem
3 Könyvtár	9 Konyha	15 Tornatermi öltözők
4 6–10 évesek tantermei	10 Öltözők, műhelyek	16 Sportudvar
5 10–18 évesek tantermei	11 Gazdasági udvar	17 100 fős kollégium
6 Szaktantermek	12 Szüneterudvar	